

Z. Skórzyński, W. Makarczyk

O działalności Ośrodka Badań Opinii Publicznej

Przegląd Socjologiczny / Sociological Review 14/1, 151-154

1960

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

STUDIA SOCJOLOGICZNE NA KATOLICKIM UNIWERSYTECIE
LUBELSKIM

Katolicki Uniwersytet Lubelski nie posiada w swej strukturze organizacyjnej odrębnego wydziału socjologicznego. Studia socjologiczne mieszczą się w obrębie sekcji praktycznej Wydziału Filozoficznego. Sekcja ta obejmuje nauczanie i pracę badawczą w zakresie tzw. filozofii praktycznej (wg arystotelesowskiego podziału filozofii na praktyczną i teoretyczną) i daje wykształcenie w zakresie etyki i nauk społecznych. Stąd też można je uznać za zbliżone do programu studiów socjologii na uniwersytetach państwowych. Program i charakter studiów charakteryzują najprzejrzysiej dyscypliny naukowe wykładane na tej sekcji. Dzielą się one wyraźnie i zmieniają w pierwszych dwóch latach studiów w stosunku do roku trzeciego i czwartego. Pierwsze dwa lata obejmują bowiem przede wszystkim przedmioty z zakresu filozofii teoretycznej (np. historia filozofii, metodologia ogólna nauk, teoria poznania, logika, metafizyka, filozofia przyrody, etyka), których zadaniem jest dać studentowi konieczne wykształcenie filozoficzne i metodyczne, oraz przedmioty stanowiące podłoże do wykształcenia socjologiczno-etycznego. Wymienić należy wśród nich: historię powszechną, psychologię ogólną, antropologię, filozofię społeczną, metodologię nauk społecznych i wstęp do etyki społecznej. Oczywiście wykładom z tego zakresu towarzyszą odpowiednie ćwiczenia, proseminaria, czy zajęcia w zakładach naukowych.

W roku trzecim i czwartym studia realizują już specjalizację. Wśród dyscyplin wykładanych w tym okresie nauki dominują: historia socjologii i socjologia systematyczna, historia doktryn społeczno-gospodarczych i politycznych, historia filozofii społecznej, polityka społeczna, socjologia religii, historia powszechna — współczesna, filozofia gospodarcza, etyka i etyka społeczna, filozofia i socjologia kultury oraz psychologia społeczna. Równoległe do wykładów odbywają się proseminaria i seminaria naukowe. Metodę badań socjograficznych (techniki badań terenowych) poznają studenci w toku prac praktycznych na seminariach, proseminariach i ćwiczeniach socjologicznych.

W roku akademickim 1958/59 na całej sekcji na wszystkich latach było około 50 studentów. W porównaniu z poprzednimi latami liczba ta stale się zmniejsza. Studia są bowiem ciężkie i praktycznie trwają 5 lat. Nie mniej cieszą się zainteresowaniem młodzieży, a realizowany typ wykształcenia jest potrzebny.

Piotr Kryczka

Z DZIAŁALNOŚCI OŚRODKA BADANIA OPINII PUBLICZNEJ

Ośrodek Badania Opinii Publicznej utworzony został na początku r. 1958 przy Biurze Listów Polskiego Radia, zaś od 1. I. 1959 stanowi odrębną komórkę Komitetu do Spraw Radiofonii „Polskie Radio”, podległą bezpośrednio Przewodniczącemu.

Kontrolę nad działalnością Ośrodka sprawuje Rada Naukowa, w skład której wchodzi profesorowie: St. Ossowski, A. Rajkiewicz, W. Sadowski, A. Schaff, E. Strzelecki (przewodniczący) i J. Szczepański. Na czele Ośrodka stoi Kolegium w składzie: A. Pawelczyńska (kierownik Ośrodka), Z. Skórzyński (sekretarz naukowy), A. Siciński (kierownik Pracowni Socjologicznej) i J. Kowalczyk (kierownik Pracowni Realizacji). Do zespołu Pracowni Socjologicznej wchodzi 7 stałych pracowników (W. Makarczyk, J. Małanowski, A. Pawelczyńska, A. Siciński, Z. Skórzyński, H. Stasiak i W. Wesolowski). Ponadto OBOP zatrudnia 11 pracowników w ramach Pracowni Realizacji Badań oraz 5 osób personelu pomocniczego.

Autorami tematów badawczych są po większej części współpracownicy spoza Ośrodka, częściowo zaś członkowie zespołu Pracowni Socjologicznej OBOP. Wywiady w oparciu o kwestionariusze przeprowadzają odpowiednio instruowani ankieterzy — społeczni współpracownicy Ośrodka w całym kraju (ok. 2 000). Tematyka badań Ośrodka jest oparta w przeważającej części na własnym ramowym programie badań, w części zaś warunkowana jest tematami proponowanymi Ośrodkowi z zewnątrz przez instytucje zlecające niektóre badania.

Przy formułowaniu i realizowaniu planu badań, starano się przestrzegać podstawowego kryterium wyboru tematyki, polegającego na doborze tematów zdecydowanie aktualnych o największej doniosłości gospodarczej, społecznej i kulturalnej. Tematy badań zostały zgrupowane w 5 następujących podstawowych cyklach: I — Cykl badań poświęconych ogólnej problematyce gospodarczej oraz zagadnieniom handlu i żywienia; II — Cykl badań poświęconych społecznej, gospodarczej i kulturalnej problematyce wsi; III — Cykl badań poświęconych czynnikom kształtującym opinię publiczną; IV — Cykl badań poświęconych zagadnieniu czasu wolnego i potrzeb kulturalnych; V — Cykl badań poświęconych zagadnieniu postaw i planów życiowych młodzieży.

Badania I cyklu, najwcześniej rozpoczęte przez Ośrodek, charakteryzowały się stosunkowo najbardziej przypadkowym doбором tematów. Zasadniczym kryterium podjęcia badań była tu aktualność zagadnienia. Ankiety przeprowadzone przez ankieterów ogólnopolskiej sieci miejskiej i opracowane w 1958 r., przez mgr C. Czapówa (*Stosunek do nowej polityki mieszkaniowej*)¹ oraz mgr W. Wesołowskiego (*Stosunek do zwolnień z pracy*)², były wyrazem aktualnego zamówienia społeczno-politycznego.

Podobny charakter miały badania ankietowe przeprowadzane w bieżącym roku przez mgr J. Wiatrową, poświęcone polityce w handlu i znajdujące się obecnie w opracowaniu statystycznym. Wielkie trudności związane z układaniem kwestionariusza przeznaczanego do tego typu badań, który by spełniał zarazem podstawowe wymogi stawiane badaniom ankietowym, jak również trudności związane z samą realizacją tych badań poprzez zespół ankieterów społecznych OBOP, skłaniają obecnie Kolegium Ośrodka do przyjęcia zasady nieprzeprowadzania w Ośrodku żadnych tego typu badań rynkowych.

Inny charakter miały dwa następne badania tego cyklu: ankieta dr A. Sarapaty realizowana przez warszawską sieć ankieterów na temat: „Autorytet zawodów” oraz ankieta przeprowadzana przez ogólnopolską miejską sieć ankieterów społecznych, pt. „Zagadnienie wydajności pracy w opinii publicznej”. Badania autorytetu zawodów dotyczyły oceny określonych zawodów w opinii publicznej z punktu widzenia: korzyści materialnych związanych z danym zawodem — poczucia stabilizacji zawodowej (stopnia „pewności”) oraz wielkości uznania i poważania społecznego danego zawodu. Ankieta następna dążyła do określenia stosunku robotników do zagadnienia wzrostu wydajności pracy, zależności między tym stosunkiem a typowymi bodźcami w pracy oraz typowymi trudnościami i przeszkodami w pracy. Opracowanie wyników pierwszego z tych badań zostało wykonane w maju br. przez dr A. Sarapatę. Wyniki drugiego badania znajdują się obecnie w toku opracowania przez tego samego autora.

Drugi z wymienionych: cykl badań wiejskich obejmował w r. 1959 dwie ankiety — mgr W. Makarczyka „Stosunki gospodarczo-społeczne na wsi” oraz mgr Z. Szpakowskiego „Potrzeby społeczno-kulturalne wsi”. Oba te badania zostały przeprowadzone przy

¹ Zob. art. Cz. Czapów, *Ludzie chcą mieszkać*, „Przegląd Kulturalny”, 1958, nr 43.

² W. Wesołowski, *Redukcje w opinii społeczeństwa*, „Przegląd Kulturalny” 1958, nr 49.

pomocy wiejskiej sieci ankietów OBOP. Celem pierwszego z tych badań było ustalenie opinii chłopów o środkach podniesienia produkcji rolnej, o problemach rozdrobnienia gospodarstw, spłat rodzinnych i o wyborze zawodu dla dzieci³. Celem drugiego badania było przeprowadzenie sondażu aktualnych potrzeb społeczno-kulturalnych wsi na tle przemian tradycyjnego środowiska wiejskiego, w opinii chłopów. Wyniki ankiety są w opracowaniu.

Cykl badań poświęconych czynnikom kształtującym opinię publiczną, prowadzonych przez mgr A. Sicińskiego, objął dotychczas ogólnopolską ankietę przeprowadzoną przez ankietów oraz oddzielną ankietę przeprowadzoną na sieci warszawskiej, obie poświęcone „Funkcji informacyjnej prasy i radia”. Badania te znajdują się obecnie w końcowej fazie opracowania wyników. Z cyklu tego — jako badanie na zlecenie RSW „Prasa” — przeprowadzono ankietę w Szczecinie dotyczącą przekształcenia dziennika porannego „Kurier Szczeciński” na popołudniówkę. Badania przeprowadzono losując kioski oraz osoby kupujące gazety (metoda stosowana przez instytucje zachodnie). RSW „Prasa” zamierza zlecić OBOP dalsze badania dotyczące czytelnictwa prasy — m. in. badania środowiskowe mechanizmu rozchodzenia się informacji prasowych. W tym cyklu projektowane jest również badanie: „Funkcja społeczna telewizji w Polsce”.

Cykl badań nad zagadnieniem czasu wolnego i potrzeb kulturalnych, prowadzonych przez mgr Z. Skórzyńskiego, obejmuje tematy bardziej ogólne, poświęcone rozpoznaniu budżetu czasu mieszkańców Warszawy oraz struktury typowych zajęć i form czasu wolnego, a także potrzeb kulturalnych mieszkańców miast w Polsce. Ponadto cykl ten obejmuje kilka tematów bardziej szczegółowych, poświęconych zbadaniu zagadnień tzw. konsumpcji kulturalnej (pod kątem potrzeb polityki upowszechnienia kultury) oraz stosunku do kilku wybranych gałęzi sztuki i do literatury.

Dotychczas przeprowadzono z zastosowaniem próbki losowej (na podstawie kartoteki Biura Ewidencji Ludności) badania „Budżetu czasu mieszkańców Warszawy”, których wyniki znajdują się obecnie w opracowaniu statystycznym. W stadium wstępnym znajdują się badania poświęcone zagadnieniom: „Czas wolny mieszkańców miast” oraz „Stosunek do teatru mieszkańców Warszawy”.

Ostatni cykl badań poświęcony jest zagadnieniu postaw i planów życiowych młodzieży. W cyklu tym rozpoczyna się obecnie badania mgr Zofii Skórzyńskiej na temat: „Postawy życiowe młodzieży zrzeszonej i niezrzeszonej”, następnie zaś zrealizowane zostaną równoległe ankiety na ogólnopolskiej sieci miejskich i wiejskich ankietów) mgr J. Małanowskiego: „Stosunek młodych robotników do kształcenia się i do zawodu” oraz mgr A. Sianko: „Stosunek młodzieży chłopskiej do kształcenia się i do zawodu”.

Natomiast poza siecią ankietów społecznych przeprowadzone zostały badania ankietowe uczniów klas maturalnych: „Plany życiowe absolwentów szkoły średniej”. Wyniki tych badań, przeprowadzonych przez mgr Trawińską-Kwaśniewską, będą obecnie opracowywane statystycznie.

W wyżej wymienionych tematach tego cyklu, ankietą na temat „Postawy życiowe młodzieży zrzeszonej i niezrzeszonej” jest jedynie pierwszym etapem szerszej zakrojonych światopoglądowych badań porównawczych opartych częściowo na technice testowej, których następnym etapem będą badania środowiskowe. Celem pozostałych badań jest wstępne określenie stosunku trzech kategorii młodzieży w Polsce (młodzi robotnicy, młodzież

³ W. Makarczyk, *Chłopi o sprawach wsi*; „Życie Gospodarcze”, 1959, nr 16; tenże, *Niektóre zagadnienia społeczno-gospodarcze wsi w opinii chłopów indywidualnych*, „Wies Współczesna”, 1959, nr 7.

chłopska i młodzież maturalna) do pracy zawodowej, do kształcenia się i doksztalcania, do służby wojskowej, do warunków życiowych w mieście i na wsi itp.

Z. Skórzyński, W. Makarczyk

SOCJOLOGIA RELIGII W „EUHEMERZE”

W odróżnieniu od innych krajów — szczególnie Francji — socjologia polska niewiele uwagi poświęcała dotychczas religioznawstwu. Jedyne Czarnowski i Malinowski pozostawili po sobie liczniejsze prace religioznawcze — i to w małej tylko części dotyczące stosunków polskich. Ponadto, pojedyncze prace z tego zakresu posiadają w swym dorobku nieliczni socjologowie, jak K. Dobrowolski, Cz. Znamierowski, J. St. Bystron i ks. F. Mirek. Brak jest prawie zupełnie studiów z zakresu religijności poszczególnych grup ludności kraju opartych o badania empiryczne. Socjologia polska ma więc sporo do odrobienia na tym odcinku¹.

W końcu 1957 r. ukazał się pierwszy numer czasopisma religioznawczego pod nazwą „Euhemer”. Redaktorem naczelnym pisma ukazującego się jako dwumiesięcznik jest prof. Andrzej Nowicki, w skład Rady Wydawniczej pisma wszedł m. in. prof. T. Szczurkiewicz.

„Euhemer”, obok artykułów problemowych, zawiera następujące działy: sylwetki religioznawców, teksty źródłowe, sprawozdania z badań terenowych, recenzje, konsultacje oraz kronikę i bibliografię.

W trzecim numerze pisma (marzec — kwiecień 1958) w dziale „Z badań terenowych”, ukazał się artykuł L. M. Szwengrub pt. *Filiponi*, traktujący o grupie staroobrzędowców w pow. Mrągowo, woj. olsztyńskie. Autorka w kilkunastu-stronicowym szkicu ukazuje genezę, strukturę oraz obraz życia kulturalnego i religijnego tej grupy wyznaniowej.

W tymże numerze „Euhemera” — po sylwetkach A. B. Dobrowolskiego i J. Radlińskiego ukazanych w numerach poprzednich — zarysowana została sylwetka wybitnego niemieckiego socjologa religii Joachima Wacha. W numerze 5 „Euhemera” z 1958 roku Alina Osładacz-Molska dokonuje szczegółowego przeglądu problematyki religioznawczej w zbiorowym pięciotomowym wydaniu dzieł Czarnowskiego. W następnym numerze pisma, w dziale kronika, ukazało się streszczenie artykułów Z. Józefowicza, S. Nowaka i A. Pawelczyńskiej omawiających wyniki badań nad postawami studentów. W numerze 1—2 z 1959 roku, zawierającym materiały z krakowskiej konferencji religioznawczej, zamieszczony jest artykuł H. Kubiaka: *Przyczynek do poznania struktury światopoglądu polskich ateistów*, oparty o badania ankietowe w środowisku zorganizowanych ateistów i wolnomysłicieli (237 ankiet).

Numer 3 pisma z 1959 r. zawiera w dziale badań terenowych artykuł E. Ciupaka pt. *Więź społeczna w wiejskiej parafii katolickiej*, powstały w oparciu o materiały zebrane przez autora podczas pobytu na Śląsku Opolskim w związku z badaniami prowadzonymi przez Katedrę Socjografii UW i Zakład Socjologii i Historii Kultury PAN. Artykuł ten zawiera socjologiczną charakterystykę badanej wsi i przejawów jej religijności, analizę parafii jako podstawowej grupy życia religijnego, charakterystykę więzi społecznej w obrębie parafii oraz postulaty co do potrzeby badania życia religijnego parafii w Polsce. Ten sam numer zawiera konsultację T. Mrówczyńskiego o socjologii i socjografii katolicyzmu we Francji w okresie powojennym.

¹ Zwracano już na to uwagę kilkakrotnie. Por. zwłaszcza S. Nowakowski, *Religia jako przedmiot badań socjologicznych*, „Kultura i Społeczeństwo”, 1957, nr 1, s. 233.